

PAGRINDINIŲ SOCIALINIŲ BEI TEISINIŲ FAKTORIŲ, SĄLYGOJANČIŲ NUSIKALSTAMUMO DINAMIKOS KIEKYBINIUS IR KOKYBINIUS POKYČIUS, SISTEMA (2004)

Tyrėjų grupė: S. Gečėnienė, I. Marčėnytė – Panamariovienė, V. Kalpokas

Tyrimas atliktas vykdant mokslo programos „Nusikalstamumo Lietuvoje dinamika, prognozė, kontrolės kryptys ir šiuolaikinė kriminalistikos koncepcija“ pirmąją kryptį „Nusikalstamumo Lietuvoje dinamika, prognozė ir prevencijos kryptys“.

Tyrimo metu buvo siekiama išskirti nusikalstamumą veikiančius socialinius bei teisinius veiksnius bei atskleisti jų veikimo mechanizmą, taip sudarant sąlygas tinkamam nusikalstamumo prevencijos ir kontrolės organizavimui ir vykdymui. Tai veiksniai, apie kuriuos iš kriminologinių ir kitų tyrimų žinoma, kad jie gali daryti esminį poveikį nusikalstamumui, ir turime pagrindą manyti, kad tas jų kriminogeninis poveikis gali suvaidinti svarbų vaidmenį ir Lietuvoje.

Tam tikslui kriminologinės ir kitos literatūros apibendrinimo pagrindu buvo atrenkami veiksniai, kurių poveikio nusikalstamumui tyrimas gali atskleisti svarbų jo dinamikos šaltinį. Nagrinėjant tokių veiksnį ir keliant hipotezę, kad jam priklauso svarbus vaidmuo besiformuojant mūsų kriminalinei situacijai, buvo bandoma nustatyti, ar yra galimybė tirti šį veiksnį, ar yra šiuo klausimu duomenų mūsų šalyje. Remiantis prieinama statistine informacija, buvo ištirtas kiekvieno veiksnio veikimo mechanizmas.

Sprendžiant veiksnų, sąlygojančių nusikalstamumo lygį, struktūrą ir dinamiką mūsų šalyje, klasifikavimo problemą, buvo orientuotasi į nusistovėjusį tradicinį požiūrį – klasifikacijos kriterijumi buvo pasirinktas mokslas, kurio žinios naudotinos nagrinėjant atitinkamą veiksnį.

Šiuo pagrindu buvo išskirtos tokios pagrindinės nusikalstamumą sąlygojančių veiksnų grupės:

- Socialiniai veiksniai (kaip pavyzdiniai veiksniai analizuoti demografiniai veiksniai, ekonominiai veiksniai, visuomenės socialinės organizacijos veiksniai, socialinės dezintegracijos veiksniai).
- Teisiniai veiksniai (analizuoti ne tik teisinio reglamentavimo poveikis, bet ir teisiniai organizaciniai (teisinės veiklos) veiksniai bei informaciniai – technologiniai veiksniai).

Tiriant kiekvieną šių veiksnų grupę, buvo siekiama apibūdinti jos poveikį nusikalstamumui, jo kiekybiniais ir kokybiniais pokyčiams Lietuvoje, pateikti veiksnų kokybinę ir kiekybinę charakteristiką. Tai savo ruožtu turėtų sudaryti pagrindą nagrinėjant atskirų nusikalstamumo rūšių kitimo tendencijas bei apibūdinant įtaką toms tendencijoms darančius veiksnius.

Atsižvelgiant į priežastingumo sąryšių sudėtingumą, buvo atskleistas atskiro kiekvieno veiksnio poveikis nusikalstamumui, iliustruojant įvairių Lietuvos valstybių institucijų sukaupta statistine informacija.